

4. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΤΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η ραγδαία επέκταση του οικιστικού ιστού της Θεσσαλονίκης, από τη δεκαετία του 1960, χωρίς σχεδιασμό και πρόβλεψη για το αστικό πράσινο, είχε σαν αποτέλεσμα οι χώροι αυτοί στο πολεοδομικό συγκρότημα να μην είναι επαρκείς σε έκταση, ούτε έχουν την κατάλληλη διασπορά. Η πόλη έχει ένα από τα μικρότερα ποσοστά πρασίνου από όλες τις Ευρωπαϊκές πόλεις μόλις 2,7 τ.μ., ανά κάτοικο. (Βιέννη 20τ.μ., Χάγη 27,7τ.μ., Άμστερνταμ 27τ.μ., Βερολίνο 13τ.μ., Ρώμη 9τ.μ., Παρίσι 8τ.μ., Ουάσιγκτον 50τ.μ.).

Στην κατάταξη των πόλεων από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος η Θεσσαλονίκη βρίσκεται μια θέση πάνω από την Αθήνα, μόνο και μόνο επειδή οι ερευνητές μέτρησαν ως αστικό πράσινο κι εκείνο του κομμάτι του Σείχ Σου που βρίσκεται κοντά στην πόλη (σε πυκνοδομημένες περιοχές όπως ο Άγιος Παύλος, οι Συκιές, η Τούμπα και το Πανόραμα).

Σύμφωνα όμως με μελέτη, του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, στην οποία μετρήθηκε μόνο το πράσινο που βρίσκεται μέσα στην πόλη, η αναλογία είναι πολύ μικρότερη: 1,6 τετραγωνικό μέτρο ανά κάτοικο. Με βάση τα στοιχεία της μελέτης αυτής η Θεσσαλονίκη καλύπτεται κατά 77% από κτίρια, κατά 19% από ασφαλτοστρωμένους δρόμους και μόλις ένα 4% αποτελείται από πράσινο και ελεύθερους χώρους.

Η πιο λεπτομερής και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη για το αστικό πράσινο της Θεσσαλονίκης δημοσιεύτηκε το 1979, από τη Συντονιστική Επιτροπή Επιστημονικών Συλλόγων για την Προστασία του Περιβάλλοντος Θεσσαλονίκης. Η μελέτη εξέτασε τους διαμορφωμένους πράσινους χώρους και με βάση τον πληθυσμό του Πολεοδομικού Συγκροτήματος το 1979 υπολογίστηκε ότι ο μέσος όρος για το πολεοδομικό συγκρότημα ήταν 2,73 τετραγωνικά μέτρα πρασίνου ανά κάτοικο, αναλογία περίπου τέσσερις φορές μικρότερη από το κατώτατο διεθνώς παραδεκτό όριο, που είναι 10 τ.μ ανά κάτοικο.

Από το 1979 μέχρι σήμερα ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά περίπου 40%, ενώ σύμφωνα με υπολογισμούς, η έκταση των ελεύθερων και πράσινων χώρων μειώθηκε κατά 20%. Άρα ο μέσος όρος έφτασε περίπου στο 1,6 τ.μ. ανά κάτοικο, δηλαδή έξι φορές μικρότερος από το κατώτερο όριο. Και μάλιστα τη στιγμή που σύμφωνα με τις μελέτες πολεοδομικού προτύπου του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, με βάση τις κλιματολογικές συνθήκες και τον πληθυσμό του, το Πολεοδομικό Συγκρότημα έπρεπε να έχει αναλογία 20 τ.μ. πρασίνου ανά κάτοικο, δηλαδή 12 φορές μεγαλύτερη από τη σημερινή.

Μερικοί από τους πράσινους και ελεύθερους χώρους που θυσιάστηκαν από το 1979 μέχρι σήμερα είναι μεγάλες εκτάσεις στο Πανεπιστήμιο, ο χώρος του Βυζαντινού Μουσείου, το πάρκο της Κληματαριάς, ο Κήπος του Καλού, ο χώρος όπου είναι χτισμένο το κτίριο της Τράπεζας Πειραιώς στην Εθνικής Αμύνης και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και πρόσφατα η Αλάνα της Τούμπας. Επιπλέον, κάτι που δεν φαίνεται στις μελέτες αλλά επιβαρύνει την ήδη κακή κατάσταση, πυκνοδομήθηκε η Άνω Πόλη, καταστράφηκε το 70% των πράσινων χώρων του Ρετζικίου, του Νέου Πανοράματος και της Πυλαίας. Επιπλέον, υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες καταστράφηκαν χώροι πρασίνου, κυρίως στον δήμο Θεσσαλονίκης, προκειμένου να δημιουργηθούν νέοι χώροι στάθμευσης. Στον αντίποδα διαμορφώθηκαν ελάχιστοι άξιοι λόγου νέοι χώροι πρασίνου (π.χ. το πάρκο στην οδό Κατσιμίδα).

Στην ήδη επιβαρημένη κατάσταση προστέθηκε η τρομερή καταστροφή που υπέστη το περιαστικό δάσος του Σείχ Σου τον Ιούλιο του 1997. Ο απολογισμός της πυρκαγιάς ήταν τραγικός για τον βασικό πνεύμονα πρασίνου της πόλης, καθώς κάηκε το 55% της έκτασής του, συνολικά 16.640 τετραγωνικά μέτρα.

Θλιβερή εμφανίζεται σήμερα η εικόνα των χώρων πρασίνου τόσο στο πολεοδομικό συγκρότημα, όσο και στην περιαστική ζώνη, έτσι όπως την αποτύπωσαν - για πρώτη φορά - δορυφόροι, οι οποίοι επιστρατεύτηκαν για τους σκοπούς πρόσφατης (2005) σχετικής έρευνας του Οργανισμού Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης και του ΑΠΘ.

Σύμφωνα με την έρευνα, τα πρωτεία στο μπετόν κατέχει ο δήμος Ελευθερίου Κορδελιού. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στο δήμο Ελευθερίου - Κορδελιού, ακόμη κι αν αξιοποιηθούν όλοι οι χώροι που έχουν χαρακτηριστεί ως χώροι πρασίνου, η αναλογία τους ανά κάτοικο φτάνει στο 0,83 τ.μ., την ώρα που το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει ορίσει την αναλογία αυτή στα 5,5 τ.μ.! Η έρευνα, άλλωστε, αποδεικνύει ότι για αρκετούς δήμους, η κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη, ακόμη κι αν οι αρμόδιοι αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που τους δίνονται, μέσω των γενικών πολεοδομικών τους σχεδίων, να «πρασινίσουν» κάποιους χώρους, που προορίζονται για αυτόν το σκοπό.

Στην έκταση που εξαπλώνεται σήμερα το αστικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, η συνολική επιφάνεια των χαρακτηρισμένων χώρων πρασίνου, υπολογίζοντας και τις προστατευμένες ζώνες του Γαλλικού και του Σείχ-Σου, φθάνει τα 47.350 στρ. και δίνει 55,71 τ.μ. πρασίνου ανά κάτοικο! Ωστόσο, ο αριθμός αυτός είναι εξαιρετικά αποπροσανατολιστικός, καθώς οι περιοχές του Γαλλικού και του Σείχ-Σου δεν αποτελούν αστικό πράσινο, αλλά περιστασική περιοχή. Μόνον 5.570 στρ. από τα παραπάνω (ή 12 %) περιλαμβάνεται στα όρια των πολεοδομημένων περιοχών.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η αναλογία των χώρων πρασίνου ανά κάτοικο στις τελευταίες να περιορίζεται στα 6,55 τ.μ. μέγεθος το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητικό, καθώς υπερβαίνει τα 5,5 τ.μ. που θεωρείται αποδεκτό από τα σταθερότυπα του ΥΠΕΧΩΔΕ. Όμως, η σχετικά αισιόδοξη αυτή εικόνα περιγράφει τους εν δυνάμει χώρους πρασίνου και απέχει κατά πολύ από την υφιστάμενη κατάσταση που ζει ο πολίτης.

Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως η μη υλοποίηση των προβλέψεων των πολεοδομικών σχεδίων όσον αφορά τη δέσμευση των χαρακτηρισμένων εκτάσεων, η μη απόδοση σε κοινή χρήση των στρατοπέδων (που συμβάλλουν καθοριστικά στο ισοζύγιο), η αμφίβολη προστασία και ελλιπής ανάδειξη των ρεμάτων σε χώρους πρασίνου (πρέπει να σημειωθεί ότι στους δήμους του πολεοδομικού συγκροτήματος αντιπροσωπεύουν το 15% των συνολικών χώρων πρασίνου, ενώ στους δήμους της περιστασικής ζώνης το 45%), όπως επίσης και η μη αξιοποίηση του θαλάσσιου μετώπου ως χώρων πρασίνου και αναψυχής μητροπολιτικής σημασίας.